

**Извештај о самовредновању квалитета
наставе на Филозофском факултету
у Нишу за академску 2024/2025. годину
- мастер академске студије -**

Ниш, јануар, 2026. године

УВОД

У циљу континуираног праћења и унапређења квалитета наставе на мастер академским студијама Филозофског факултета у Нишу, током децембра 2025. године спроведена је студентска евалуација наставе, начина оцењивања и функционисања система обезбеђења квалитета за академску 2024/2025. годину. Процес евалуације реализован је у оквиру институционалног система обезбеђења квалитета Факултета, при чему су као методолошки и концепцијски оријентир послужили *Стандарди и смернице за обезбеђење квалитета у Европском простору високог образовања (ESG)*. Посебан методолошки ослонац у конципирању и структурирању упитника представљали су стандарди *ESG 1.3* – настава, учење и оцењивање усмерени на студента, и *ESG 1.7* – управљање информацијама, који наглашавају значај систематичног прикупљања и анализе релевантних података као основе за континуирано унапређење квалитета наставе.

Вредност студентске евалуације огледала се у могућности да се на систематичан начин прикупе и анализирају ставови студената као непосредних учесника у образовном процесу, чиме се стекао поуздан увид у различите аспекте квалитета наставе. Кроз овај механизам студенти су имали прилику не само да изнесу своја мишљења, већ и да слободно поделе искуства у вези са организацијом и реализацијом наставних активности, применом наставних метода, доступношћу наставних материјала и ресурса за учење, као и транспарентношћу и правичношћу система оцењивања. Тако организована студентска евалуација за Факултет представила је значајан извор података путем којих се свеобухватно сагледало стање наставе и препознале области у којима је могуће додатно унапређење наставне праксе.

Приликом тумачења резултата важно је имати у виду да је настава у посматраном периоду реализована у специфичним организационим околностима које су утицале на динамику наставних и испитних активности. Услед прекида редовног наставног процеса и накнадне организације надокнаде наставе, спровођење наставних активности у значајној мери ослањалало се на ИКТ системе и алате, те и различите форме дигитално посредованог учења. Такав модел рада омогућио је наставак академских активности и очување континуитета студијског процеса, али је истовремено у извесној мери утицао на уобичајену динамику наставе, структуру наставних активности и организацију испитних рокова. Из тог разлога резултате студентске евалуације потребно је посматрати у ширем контексту услова у којима се наставни и испитни процес одвијао.

Овај извештај заснива се на квантитативној и квалитативној обради података. Поред статистичких приказа резултата, извештај обухвата и интерпретацију добијених налаза, као и анализу отворених коментара студената, који омогућавају дубље разумевање студентских искустава у вези са наставним процесом. На основу прикупљених података препознате су кључне предности постојеће наставне праксе, али и идентификовани изазови, тешкоће и препреке, као и потенцијални правци унапређења наставне праксе. Самим тим, приказани резултати евалуације представљају важну основу за континуирано унапређење студијских програма и укупног функционисања образовне делатности установе у тоталитету.

КРАТАК ОСВРТ НА ОРГАНИЗАЦИЈУ И РЕАЛИЗАЦИЈУ НАСТАВЕ

У посматраном периоду реализација наставе на Филозофском факултету у Нишу одвијала се у специфичним и комплексним организационим околностима са којима су се, у различитом обиму и интензитету, суочавале и друге високошколске установе у Републици Србији. У циљу обезбеђивања континуитета наставног процеса, настава је организована уз значајно ослањање на информационо-комуникационе технологије, у складу са добијеним сагласностима и препорукама надлежних институција, пре свега Сектора за високо образовање Министарства просвете, тумачењима Националног савета за високо образовање, као и смерницама Националног акредитационог тела.

Полазећи од насталих околности које су трајале дужи временски период, *Наставно-научно веће Филозофског факултета у Нишу* је на седници одржаној 27. маја 2025. године донело одлуку о организацији и динамици надокнаде наставних активности. У складу са усвојеним планом, надокнада наставе из јесењег семестра на свим нивоима студија реализована је у периоду од 28. маја до 10. јуна 2025. године, у складу са планом надокнаде усвојеним на седници *Наставно-научног већа* број 86/1-1-01 од 24. марта 2025. године. Након тога приступило се реализацији надокнаде наставе из летњег семестра, која је спроведена у периоду од 11. јуна до 16. августа 2025. године, укључујући и радне суботе, у складу са планом надокнаде усвојеним на седници *Наставно-научног већа* број 94/1-1-01 од 28. марта 2025. године. Наиме, након прекида наставних активности током децембра, непосредно пред завршетак јесењег семестра, надокнада наставе започета је крајем маја 2025. године и реализована је уз примену ИКТ система. По окончању надокнаде дела наставе из јесењег семестра приступило се и реализацији надокнаде наставних активности из летњег семестра, тако да је настава за оба семестра реализована у континуитету.

По завршетку наставних активности, након краће паузе, приступило се организацији испитних рокова. Испитни рокови спроведени су у континуираном временском оквиру, и то у периоду од половине августа 2025. године до краја октобра 2025. године. Поред редовних, студентима је омогућен и један додатни испитни рок, који је реализован у првој недељи новембра. Током наведеног периода реализовани су сви редовни, ванредни и додатни испитни рокови, у складу са измењеним календаром наставних и испитних активности.

Све релевантне информације у вези са организацијом наставе, динамиком надокнаде наставних активности и реализацијом испитних рокова биле су благовремено доступне студентима путем званичног сајта Филозофског факултета, студентског информативног портала, друштвених мрежа на налозима департмана и студијских програма, и електронских индекса студената свих нивоа студија (<https://studenti.filfak.ni.ac.rs/oglasna-tabla/vesti/item/2355-obavestenje>).

МЕТОДОЛОШКИ ОКВИР И КАРАКТЕРИСТИКЕ СПРОВЕДЕНЕ ЕВАЛУАЦИЈЕ

Полазећи од претходно описаних организационих околности у којима је настава реализована, било је неопходно прилагодити и начин спровођења студентске евалуације. С обзиром на то да је настава за оба семестра реализована у континуитету, након чега су уследили испитни рокови без значајнијих временских пауза, није било могуће организовати евалуацију наставе по појединачним семестрима, што иначе представља уобичајену праксу у оквиру система обезбеђења квалитета.

Из наведених разлога, на нивоу Факултета и Центра за унапређење квалитета донета је одлука да се приступи интерном и свеобухватнијем евалуирању наставе. У оквиру Центра за унапређење квалитета иницирано је креирање методолошки прилагођеног и садржајно проширеног инструмента за евалуацију наставе, који је омогућио прикупљање детаљнијих информација о различитим аспектима наставног процеса у условима који су били организационо специфични и педагошки изазовни.

Овакво опредељење у складу је са принципима континуираног праћења и унапређења квалитета наставе, који у савременим системима високог образовања представљају један од основних елемената унутрашњег система обезбеђења квалитета. У том контексту студентска евалуација наставе има значајну улогу као механизам за прикупљање повратних информација о функционисању наставног процеса и за унапређење наставне праксе. Додатно, у складу је и са начелима дефинисаним у *Стандардима и смерницама за обезбеђење квалитета у Европском простору високог образовања (ESG)*, посебно у делу који се односи на праћење и унапређење наставе и учења.

Обавештење о спровођењу студентске евалуације било је благовремено објављено на званичној интернет страници Факултета, информације су ширене путем друштвених мрежа, и преко студентског информативног портала (<https://studenti.filfak.ni.ac.rs/oglasna-tabla/vesti/item/2527-obavestenje-za-studente-oas-i-mas>), док је сама анкета била доступна у оквиру електронског студентског сервиса (е-индекс). Учешће студената било је добровољно, односно анкета није имала обавезујући карактер. На тај начин омогућено је да прикупљени подаци одражавају аутентичне ставове и искуства студената у погледу организације наставе, начина оцењивања и функционисања система квалитета у датим околностима.

Евалуација је спроведена коришћењем упитника у коме су одговори били исказани на петостепеној скали Ликертовог типа (у потпуности, углавном, делимично, у мањој мери, уопште не). Питања су обухватила више аспеката наставног процеса, укључујући квалитет наставе, организацију и реализацију наставних активности, прилагођеност наставе условима студирања и специфичним околностима у периоду протеста, као и сегменте који се односе на систем оцењивања и функционисање система обезбеђења квалитета.

У евалуацији је учествовало укупно 49 студената мастер академских студија, што представља релевантан узорак за сагледавање студентске перцепције квалитета наставе и уочених изазова у реализацији наставног процеса на овом нивоу студија.

Након прикупљања података приступило се њиховој квантитативној и квалитативној обради. Резултати анкете анализирани су кроз више тематских целина које ће бити представљене у наставку извештаја:

- (а) квалитет и организација наставе,
- (б) наставне методе и интеракција у настави,
- (в) наставни материјали и доступност ресурса за учење,
- (г) оцењивање и провера знања, и
- (д) општа подршка студентима и функционисање система квалитета.

Поред затворених питања, анкета је садржала и простор за отворене коментаре студената. Ови коментари омогућили су студентима да изнесу додатна запажања, ставове и предлоге у вези са аспектима наставног процеса који нису били директно обухваћени постављеним питањима. Као квалитативни извор података, они су коришћени као допуна статистичкој анализи резултата анкете и омогућили су дубље сагледавање студентских искустава и перцепција наставног процеса.

На основу прикупљених података и спроведене анализе, извештај који следи структурисан је у складу са наведеним тематским сегментима, при чему су резултати представљени кроз приказ општих показатеља и њихову детаљнију интерпретацију. Анализа је усмерена на идентификацију кључних предности постојеће наставне праксе, уочених изазова у организацији наставног процеса, као и на формулисање препорука које могу допринети даљем унапређењу квалитета наставе и функционисања система обезбеђења квалитета на Факултету.

ОПШТИ ПРЕГЛЕД РЕЗУЛТАТА СТУДЕНТСКЕ ЕВАЛУАЦИЈЕ НАСТАВЕ

У циљу прегледнијег сагледавања резултата студентске евалуације наставе, у наставку је приказан синтетички преглед просечних оцена по кључним сегментима анкете. Табела представља агрегирани приказ резултата добијених на основу одговора студената мастер академских студија, при чему су појединачна питања груписана у три тематске целине: настава, оцењивање и наставни материјали. Поред броја питања обухваћених у оквиру сваког сегмента, приказане су и просечне оцене студената, као и кратко интерпретативно тумачење добијених резултата.

Оваква синтетичка анализа омогућава општи увид у структуру студентских процена различитих аспеката наставног процеса и представља полазну основу за детаљнију анализу појединачних сегмената евалуације. Посматрано у целини, резултати указују на релативно висок ниво поверења студената у поједине елементе наставног процеса, пре свега у сегментима који се односе на систем оцењивања и доступност наставних материјала. Истовремено, нешто умереније оцене у сегменту наставе указују на већу варијабилност студентских процена у погледу појединих аспеката реализације наставних активности, као што су мотивација студената и континуитет учења у посматраном периоду. Управо из тог разлога синтетички приказ резултата представља полазну тачку за детаљнију интерпретацију појединачних сегмената евалуације, која је дата у наставку извештаја.

Табела која следи приказује синтетички преглед просечних оцена по кључним сегментима студентске евалуације наставе, са кратким интерпретативним освртом на добијене резултате.

*Табела 1. Синтетички приказ резултата студентске евалуације наставе
по основним сегментима*

Сегмент	Број испитника	Број питања	Просечна оцена сегмента	Кратко тумачење
Настава	49	6	3,21	умерено позитивна процена, са највећим варијацијама у погледу мотивације и континуитета учења
Оцењивање	49	8	4,36	висок степен поверења у транспарентност и правичност система оцењивања
Наставни материјали	49	3	4,31	веома позитивна процена доступности и корисности наставних материјала

На основу синтетичког приказа резултата студентске евалуације може се уочити извесна разлика у процени појединих сегмената наставног процеса. Највишу просечну оцену добио је сегмент оцењивања (4,36), затим сегмент наставних материјала (4,31), док је сегмент наставе оцењен умереније (3,21). Оваква расподела оцена указује на

диференцирану студентску перцепцију различитих аспеката наставног процеса и различит степен задовољства у односу на поједине елементе наставне праксе.

Високе оцене у сегментима оцењивања и наставних материјала указују на то да студенти у значајној мери препознају транспарентност и доследност у примени критеријума вредновања знања, као и доступност наставних ресурса који подржавају процес учења. Ови резултати могу се довести у везу са настојањима наставника и институције да, и у специфичним организационим околностима, обезбеде благовремену доступност наставних материјала, одрже континуирану комуникацију са студентима и очувају академске стандарде у процесу провере знања. Посебно је значајно што је управо сегмент оцењивања добио највишу просечну оцену, што указује на висок степен поверења студената у правичност, доследност и транспарентност система оцењивања.

С друге стране, умеренија оцена сегмента наставе може се делимично довести у везу са специфичним условима у којима је наставни процес реализован у посматраном периоду. Организација наставе у измењеним околностима, значајно ослањање на информационо-комуникационе технологије, као и накнадна реализација наставних активности у континуитету могли су утицати на уобичајену динамику наставе, одржавање континуитета учења и ниво мотивисаности код студената. Поред тога, на мастер академским студијама структура наставе у извесној мери се разликује у односу на основне академске студије. Значајан део предмета има изборни карактер, при чему се студенти распоређују на већи број изборних курсева. У ситуацијама када је број студената на појединим предметима мањи од пет, настава се у складу са организационим могућностима често реализује у консултативном виду. Истовремено, наставници су, у редовним и ванредним терминима, у складу са потребама студената организовали додатне консултације и облике индивидуалног рада. Таква организација омогућила је већи степен индивидуализације наставног процеса и непосреднију академску подршку студентима, што је у складу са принципима наставе усмерене на студента дефинисаним у оквиру *Стандарда ESG 1.3*.

Истовремено, потребно је имати у виду и специфичности студентске популације на мастер академским студијама. За разлику од студената основних академских студија, који се у већој мери ослањају на структуриране облике наставе и континуирано вођен наставни процес, студенти мастер студија показују већи степен академске самосталности и аутономије у организовању сопственог учења. Значајан део студената на овом нивоу студија већ је професионално ангажован, што утиче на начин на који организују своје академске обавезе и на начин на који вреднују различите аспекте наставног процеса. У таквом контексту студенти често већу важност придају доступности наставних ресурса, могућности консултација и јасно дефинисаном систему оцењивања, него учесталости формално усмерених наставних активности.

Сличан образац може се уочити и у анализи отворених одговора студената, у којима се наглашава значај доступности наставника за консултације и флексибилност наставе која омогућава усклађивање студијских обавеза са професионалним ангажманима. Ови налази указују да умереније оцене сегмента наставе не треба посматрати искључиво као показатељ мањег степена задовољства наставом, већ и као одраз специфичног академског контекста мастер студија, у коме студенти имају већи

степен самосталности, професионалне ангажованости и индивидуалног приступа учењу.

Посматрано у целини, уочене разлике у оценама појединих сегмената указују на потребу да се резултати студентске евалуације даље анализирају кроз детаљније разматрање појединачних аспеката наставног процеса. Таква анализа омогућава прецизније сагледавање предности постојећих наставних пракси, али и препознавање потенцијалних области у којима је могуће додатно унапређење организације наставе и подршке студентима у процесу учења.

КВАЛИТЕТ И ОРГАНИЗАЦИЈА НАСТАВЕ

Овај део евалуације односио се на процену различитих аспеката реализације наставе у посматраном периоду. Питања су била усмерена на испитивање прилагођености наставе условима у којима се она одвијала, јасности организације наставних активности, одржавања континуитета учења, као и на процену утицаја изабраног модела наставе на квалитет разумевања наставног градива и остваривање предвиђених исхода учења. Поред тога, посебна пажња била је посвећена процени доступности наставника и њихове подршке студентима током реализације наставних активности.

Добијени резултати указују да студенти у значајној мери препознају напоре наставника да обезбеде континуитет наставе и у специфичним организационим условима. Посебно се издваја висока оцена доступности наставника за консултације и комуникацију са студентима, што указује на висок степен академске подршке у процесу учења. Истовремено, део студената указује и на потребу за додатним унапређењем појединих аспеката наставног процеса, пре свега у погледу очувања континуитета учења и стабилније динамике реализације наставних активности. Детаљнија интерпретација резултата приказаних у табели дата је у наставку кроз анализу појединачних аспеката наставног процеса.

Табела 2. Студентске процене квалитета и организације наставе у измењеним условима спровођења наставног процеса

Питања	Просек	Број испитаника
Адаптација наставе условима	3,37	49
Континуитет учења	3,09	49
Мотивација студената	3,34	49
Квалитет наставе у односу на редовне услове	2,90	49
Доступност наставника	4,37	49
Оствареност исхода учења	3,29	49

Највишу просечну оцену у оквиру овог сегмента добила је доступност наставника за питања, консултације и повратне информације (просек 4,37). Овај резултат указује да студенти у великој мери препознају висок степен доступности наставника и њихову спремност да студентима пруже додатну академску подршку. Посебно је значајно што се управо овај аспект наставног процеса издваја као најпозитивније оцењен, што указује на континуирану комуникацију између наставника и студената и присутност различитих облика индивидуалне подршке у процесу учења. Свакако, налаз је у складу са организацијом наставе на мастер академским студијама, где се због мањег броја студената на појединим предметима настава често реализује у консултативном виду, што додатно омогућава непосреднију академску сарадњу између наставника и студената.

С друге стране, најниже је оцењено питање које се односи на процену укупног квалитета наставе у односу на редовне услове њене реализације (просек 2,90). Овај резултат може се сматрати аналитички очекиваним, имајући у виду специфичне околности у којима је наставни процес реализован. Премда студенти у великој мери

препознају напоре наставника да наставу прилагоде измењеним условима, ипак резултати указују да настава у таквим околностима није у потпуности могла да „надомести“ искуство непосредне наставе. Управо у таквим проценама долази до изражаја разлика између функционалне организације наставе и перцепције њеног укупног педагошког квалитета.

Питања која се односе на адаптацију наставе условима (3,37), континуитет учења (3,09), мотивацију студената (3,34), и оствареност исхода учења (3,29) указују на релативно стабилне, али умерене процене ових аспеката наставног процеса. Ови резултати показују да студенти у просеку нису довели у питање могућност реализације наставе и постизања образовних исхода, али да су у одређеној мери указали на изазове који су пратили организацију наставе у датим околностима. Значајан део одговора концентрисан је у средњим категоријама процене, што упућује на амбивалентно искуство студената у смислу да је наставни процес у целини функционисао и омогућио наставак академских активности, али уз извесне тешкоће и ограничења у погледу одржавања континуитета учења и стабилности наставне динамике.

Посебну пажњу заслужује питање мотивације студената (3,34), које показује да изабрани модел наставе није деловао једнозначно на све студенте. За један део студената флексибилност наставе и могућност самосталног организовања времена имали су повољан и подстицајан ефекат, док је код другог дела студената, услед измењене академске рутине и специфичних организационих услова, дошло до извесног пада мотивације и осећаја недостатка континуитета и реда у процесу учења.

Квантитативни налази студентске евалуације додатно су осветљени кроз анализу отворених коментара студената. У овим коментарима студенти кроз своје описе често истичу разумевање наставника и њихову доступност за комуникацију и консултације као једну од највећих предности наставе у посматраном периоду. Истовремено, поједини студенти указују на изазове који су се односили на динамику испитних рокова, отежану доступност литературе или прекинут континуитет редовних наставних активности. Неки коментари указују и на двоструку природу искуства наставе у датим околностима, тачније, док су неки студенти као предност издвојили флексибилност наставе, могућност рада од куће и лакше усклађивање студирања са професионалним и приватним обавезама, други су наглашавали недостатак непосредне наставне интеракције и губитак уобичајене академске рутине и дисциплине.

Посматрано у целини, резултати овог сегмента указују да су студенти препознали напоре наставника и Факултета да, у специфичним организационим околностима, обезбеде континуитет наставе и услове за остваривање образовних исхода. Посебно се издваја висока процена доступности наставника и спремности за комуникацију и консултације, што представља важан елемент академске подршке студентима. Истовремено, умереније оцене појединих аспеката наставног процеса указују на потребу да се у будућем периоду додатна пажња посвети очувању континуитета учења, стабилности динамике наставе и подстицању студентске мотивације. У том смислу, добијени резултати представљају значајан извор информација за даље унапређење организације наставе и развој наставних пракси које подржавају активно учешће студената у процесу учења.

.НАСТАВНЕ МЕТОДЕ, ИНТЕРАКЦИЈА И ИСКУСТВО УЧЕЊА

У оквиру овог сегмента анализирани су ставови студената који се односе на примењене наставне методе, ниво интеракције између наставника и студената, као и укупно искуство учења у условима наставе реализоване уз значајније ослањање на ИКТ системе. Иако упитник није садржао издвојен сет питања који би се непосредно односио на наставне методе и интеракцију у настави, ови аспекти могу се поуздано сагледати на основу комбинације резултата који се односе на адаптацију наставе условима реализације, мотивацију студената, доступност наставника, као и кроз анализу отворених коментара студената.

Анализа резултата указује да студенти мастер академских студија у значајној мери препознају напоре наставника да одрже континуитет комуникације и интеракције током наставног процеса. Посебно је значајно што је доступност наставника за консултације и додатна појашњења наставних садржаја у претходно анализираним сегменту добила једну од највиших просечних оцена. Овај налаз указује да су студенти у великој мери препознали спремност наставника да, упркос специфичним организационим и ситуационим околностима у којима се настава реализовала, обезбеде академску подршку и омогуће студентима да благовремено добију одговоре на питања и додатна појашњења наставних садржаја, а и свих других релевантних академских питања. У појединим коментарима студената посебно се истиче разумевање наставника и њихова спремност да се прилагоде датим условима наставе, што додатно потврђује значај интеракције и комуникације у наставном процесу.

Са педагошког становишта, овакви резултати могу се довести у везу са социјално-конструктивистичким приступом учењу који наглашава значај интеракције и академског дијалога у процесу усвајања знања. Наиме, учење се у великој мери одвија кроз комуникацију, размену идеја и заједничко решавање проблема, при чему наставник има важну улогу у усмеравању процеса учења и подршци студентима у разумевању комплекснијих наставних садржаја. Управо доступност наставника за консултације, питања и повратне информације омогућава студентима да кроз интеракцију развијају разумевање сложених концепата и превазиђу когнитивне тешкоће. У контексту мастер студија, овај аспект је посебно важан јер наставни процес све више поприма облик менторског и консултативног рада, где наставник делује као академски саветник и модератор процеса учења. Ипак, увек треба имати у виду и потенцијалне баријере код наставника а то је временска оптерећеност наставника, већи број административних обавеза, и припрема и организација наставе у дигиталном окружењу која захтева посебно инвестирање.

Додатно, квалитативни коментари студената указују и на одређене изазове који су се јављали током реализације наставе. У појединим одговорима као највећи изазов наводи се динамика испитних рокова и њихова временска близина („згуснут распоред испита“), као и повремене потешкоће у обезбеђивању одговарајуће литературе. Ови наводи указују да студенти наставни процес често посматрају у ширем контексту организације студија, односно да њихова перцепција квалитета наставе није искључиво везана за наставне активности, већ и за динамику испитних рокова,

доступност литературе и општи организациони оквир студирања. У том погледу, резултати указују на значај усклађивања наставних и испитних активности како би се студентима омогућило стабилније планирање академских обавеза.

Посебно је значајно што део студената истиче и позитивне аспекте флексибилније организације наставе. Као предност се издваја могућност самосталног рада, бољег управљања временом и лакшег усклађивања студијских обавеза са професионалним ангажманом. Овај налаз је посебно значајан у контексту мастер академских студија, јер студенти на овом нивоу студија често показују већи степен академске самосталности и у већој мери се ослањају на сопствене стратегије учења. Значајан број студената мастер студија истовремено је, као што је већ наведено, и професионално ангажован, што додатно повећава значај флексибилних облика наставе и доступности наставних материјала који омогућавају самосталну организацију учења и управљање другим обавезама.

Са становишта савремених педагошких приступа и оријентација, овакви резултати могу се довести у везу и са концептом саморегулисаног учења, који наглашава способност студената да самостално планирају, прате и вреднују сопствени процес учења. Доступност наставних материјала, дигиталних ресурса и различитих канала комуникације са наставницима омогућава студентима да у већој мери преузму одговорност за сопствени процес учења и да наставне садржаје обрађују у складу са сопственим темпом рада и индивидуалним потребама. Ово је посебно значајно за студенте мастер академских студија који већ поседују развијеније академске стратегије учења. Али, ни овде не треба изгубити из вида и потенцијалне ометајуће факторе попут различитог нивоа ИКТ компетентности наставника, неједнаког приступа литератури и различитог нивоа дигиталне писмености студената.

Ипак, резултати и коментари студената указују и на важну разлику између техничке доступности наставе и њене пуне педагошке ефективности. Иако су наставни материјали и дигитални канали комуникације у великој мери обезбедили континуитет наставног процеса, студенти истичу да непосредна интеракција са наставником, дискусија и активни облици учешћа у настави имају посебан значај за дубље разумевање наставних садржаја. Овај налаз је у складу са резултатима бројних истраживања у области високог образовања која указују да интерактивне методе наставног рада, од дискусије, анализа студија случаја, проблемске методе, заједничко решавање проблема, итд. значајно доприносе развоју критичког мишљења и продубљеном разумевању наставних садржаја.

Говорећи о оквиру *Стандарда и смерница за обезбеђење квалитета у Европском простору високог образовања (ESG)* добијени резултати могу се посматрати и у контексту *Стандарда ESG 1.3* (приступа који омогућавају подстицање активног учешћа студената, интеракцију између наставника и студената и подржавају различите стилове учења). Резултати студентске евалуације показују да студенти најпозитивније вреднују управо оне наставне активности које омогућавају непосредну комуникацију са наставником, постављање питања и учешће у дискусији. Истовремено, иако резултати указују да дигитални ресурси и асинхрони модалитети наставног рада имају значајну подржавајућу улогу у процесу учења, они ипак, према искуствима студената, не могу у потпуности заменити интерактивне дидактичко-методичке стратегије и поступке.

Снимљена предавања, доступни материјали и дигитални канали комуникације доприносе већој доступности наставних садржаја и флексибилности учења, али студенти истичу да пуни педагошки ефекат наставе настаје тек када су ови ресурси допуњени дискусијом, анализом примера и другим облицима активног учења.

Из угла унапређења квалитета наставе, ови налази указују да позитивну праксу дигиталне подршке настави свакако треба задржати, али не као замену за наставу у непосредном окружењу, већ као њену допуну и обогаћивање. Управо комбинација структурисане наставе, интерактивних метода рада и дигиталних ресурса представља модел који у највећој мери подржава различите стилове учења, подстиче академску самосталност студената и омогућава њихово активније учешће у процесу стицања знања.

ОЦЕЊИВАЊЕ И ПРОВЕРА ЗНАЊА

Овај сегмент студентске евалуације односио се на процену различитих аспеката система оцењивања и провере знања, са циљем да се испита у којој мери су критеријуми вредновања били јасни, транспарентни и доследно примењивани у процесу наставе. Питања су обухватала више димензија система оцењивања, укључујући информисаност студената о начину оцењивања, јасноћу критеријума вредновања, структуру и бодовање предиспитних обавеза, усклађеност испитних питања са наставним садржајем, као и перцепцију непристрасности и захтевности испита.

Посебна пажња у овом сегменту била је усмерена и на процену у којој мери је систем оцењивања, у условима специфичне организације наставе, успео да очува академске стандарде и обезбеди правичну и објективну проверу знања. Добијени резултати указују на релативно висок степен поверења студената у систем оцењивања, што се огледа у високим просечним оценама по већини испитиваних аспеката. У наставку је дат синтетички приказ просечних оцена по појединачним питањима која се односе на систем оцењивања и проверу знања.

Табела 3. Перцепције студената о систему оцењивања и провере знања

Питања	Просек	Број испитаника
Јасноћа критеријума	4,47	49
Информисаност о начину оцењивања	4,33	49
Бодовање предиспитних обавеза	4,35	49
Структура оцењивања	4,27	49
Усклађеност испита са садржајем	4,43	49
Непристрасност оцењивања	4,53	49
Ниво захтевности испита	4,12	49
Очување академских стандарда	4,35	49

Детаљнија анализа резултата у сегменту који се односи на оцењивање и проверу знања указује да студенти мастер академских студија у највећој мери позитивно вреднују управо оне аспекте система оцењивања који се односе на транспарентност, правичност и доследност у примени критеријума. Највише просечне оцене забележене су код питања која се односе на непристрасност оцењивања (4,53), јасноћу критеријума вредновања (4,47), као и усклађеност испитних питања са наставним садржајима (4,43). Ови резултати указују да студенти у великој мери препознају стабилност и предвидивост у систему вредновања знања, што представља један од кључних предуслова за перципирану правичност наставног процеса и поверење студената у академске процедуре.

Сличан образац уочен је и у резултатима студентске евалуације на основним академским студијама, где су студенти такође највише вредновали управо оне аспекте оцењивања који се односе на транспарентност и једнаку примену критеријума. Међутим, резултати на мастер академским студијама показују још израженији степен поверења у систем вредновања знања, што се може довести у везу са специфичностима

студирања на овом нивоу образовања. Студенти мастер студија често имају већи степен академске зрелости и самосталности у учењу, што им омогућава јасније разумевање критеријума оцењивања и структуре академских захтева.

Високе оцене у питањима која се односе на информисаност о начину оцењивања (4,33), бодовање предиспитних обавеза (4,35) и структуру система оцењивања (4,27) указују да студенти у великој мери препознају транспарентност у начину формирања коначне оцене. Ови резултати су посебно значајни јер указују на присутност јасно структурисаног система вредновања знања који обухвата различите елементе студентског рада током семестра. У педагошком смислу, оваква структура оцењивања одражава комбинацију формативног и сумативног приступа вредновању знања. Формативно оцењивање огледа се кроз предиспитне обавезе, које студентима омогућавају континуирано праћење сопственог напредовања и добијање повратних информација током наставног процеса, док сумативно оцењивање подразумева коначну проверу знања на испиту. Оваква комбинација различитих облика оцењивања у савременој педагогији сматра се једним од кључних механизма подршке учењу, јер студентима омогућава постепено усвајање знања и боље разумевање наставних садржаја.

Резултати који се односе на ниво захтевности испита (4,12) такође указују да студенти испите у просеку доживљавају као релевантан и примерен начин провере знања. Ова оцена указује да испити нису перципирани као претерано захтевни или неправедно постављени, већ као адекватан инструмент вредновања знања који је усклађен са очекиваним исходима учења. Истовремено, овај налаз указује на релативно стабилну равнотежу између академских захтева и реалних могућности студената да те захтеве испуне.

Посебно је значајно што резултати показују да студенти у великој мери препознају очување академских стандарда у процесу оцењивања (4,35). Овај налаз указује да су наставници и у специфичним условима организације наставе успели да одрже доследност у примени академских критеријума и да обезбеде поуздан систем провере знања. У том смислу, студенти систем оцењивања доживљавају као стабилан и усклађен са академским стандардима студијског програма.

Квантитативни резултати овог сегмента додатно добијају своју афирмацију и снажну потврду и кроз квалитативне коментаре студената. Иако је број коментара који се директно односе на систем оцењивања релативно мали (па и број испитаника у односу на ОАС), они у највећој мери указују на позитивну перцепцију начина вредновања знања. Поједини студенти истичу да су били благовремено информисани о начину оцењивања и да су критеријуми вредновања били јасни и разумљиви, што је у складу са високим просечним оценама забележеним у овом сегменту евалуације.

Посматрано у ширем оквиру обезбеђења квалитета, овакви резултати могу се довести у везу са принципима дефинисаним у *Стандардима и смерницама за обезбеђење квалитета у Европском простору високог образовања (ESG)*, посебно са *Стандардом ESG 1.3 – оријентисаност наставе, учења и оцењивања на студенте који наглашава транспарентност, правичност и усклађеност система оцењивања са исходима учења, као и пружање прилика студентима да јасно разумеју критеријуме на основу којих се*

вреднује њихово знање. Добијени резултати показују да студенти у значајној мери препознају управо ове елементе у постојећој пракси оцењивања.

Истовремено, систематично прикупљање, анализа и тумачење резултата студентске евалуације представља важан елемент институционалног система управљања квалитетом, што је у складу са *Стандардом ESG 1.7 – управљање информацијама*. Управо на бази оваквих анализа обезбеђује се прикупљање релевантних података о функционисању наставног процеса, што Факултету пружа добру основу за праћење квалитета наставе те да на основу добијених резултата планира мере усмерене на његово континуирано унапређење или механизме и стратегије за отклањање недостатака и ограничења.

Посматрано у целини, резултати овог сегмента евалуације указују да студенти мастер академских студија у великој мери препознају транспарентност, правичност и академску заснованост система оцењивања. Овакви налази указују на то да је систем провере знања на овом нивоу студија у значајној мери стабилан и усклађен са принципима квалитетног вредновања знања, што представља важан показатељ квалитета наставног процеса у целини.

НАСТАВНИ МАТЕРИЈАЛИ И ДОСТУПНОСТ РЕСУРСА ЗА УЧЕЊЕ

Овај сегмент студентске евалуације односио се на процену доступности и квалитета наставних материјала, као и на улогу дигиталних ресурса у подршци процесу учења. Питања су била усмерена на испитивање у којој мери су наставни материјали били јасно структурисани и разумљиви студентима, да ли су били благовремено доступни, као и у којој мери су различити облици дигиталне подршке допринели лакшем праћењу наставе и самосталном учењу.

У савременом високом образовању, посебно у 21. веку, доступност квалитетних наставних материјала и различитих ресурса за учење представља један од кључних предуслова за ефикасан наставни процес, посебно у условима када се настава делимично ослања на дигиталне платформе и различите форме електронске комуникације. Управо због тога процена студената о доступности и квалитету наставних материјала представља важан показатељ подршке коју студијски програм пружа студентима у процесу усвајања знања, посебно у специфичним околностима немогућности реализације наставе у седишту установе.

Резултати студентске евалуације у овом сегменту приказани су у табели која следи.

Табела 4. Студентске процене наставних материјала и дигиталне подршке процесу учења

Питање	Просек	Број испитаника
Јасноћа наставних материјала	4,14	49
Благовремена доступност материјала	4,39	49
Подршка путем дигиталних ресурса	4,41	49

Детаљнија анализа резултата показује да су сви ајтеми који се односе на наставне материјале и дигиталну подршку процесу учења оцењени релативно високим просечним оценама. Највишу оцену добио је ајтем који се односи на подршку путем дигиталних ресурса (4,41), затим благовремену доступност наставних материјала (4,39), док је јасноћа и разумљивост наставних материјала оцењена нешто умереније, али и даље високом оценом (4,14). Овакви резултати указују на то да студенти мастер академских студија у великој мери препознају значај благовремено доступних и дигитално подржаних наставних садржаја као важне подршке процесу учења.

Посебно је значајно што је управо аспект дигиталне подршке наставном процесу добио највишу просечну оцену. То указује да студенти препознају вредност различитих електронских платформи, дигиталних материјала, презентација, електронских база података и других облика онлајн подршке који омогућавају лакши приступ наставним садржајима и већу флексибилност у организацији учења. Могућност да се наставни материјали више пута прегледају, да се наставни садржаји анализирају у складу са индивидуалним темпом рада, као и да се самостално планира процес припреме испитних обавеза, представља значајан елемент савремених приступа учењу у високом образовању. Управо овакви облици подршке доприносе развоју академске самосталности студената и подстичу активнију улогу студената у процесу стицања знања.

Са педагошког становишта, резултати овог сегмента могу се довести у везу са савременим теоријама учења које наглашавају значај саморегулисаног учења и активне улоге студената у процесу стицања знања. Према моделима саморегулисаног учења доступност различитих наставних ресурса омогућава студентима да самостално планирају, прате и вреднују сопствени процес учења. Управо дигитално доступни наставни материјали омогућавају студентима да учење организују у складу са сопственим темпом рада, што је посебно значајно у условима када значајан број студената мастер академских студија истовремено има и професионалне обавезе, односно пословне. Велики проценат студената мастер студија је у статусу студента уз рад. Управо ова флексибилност у приступу наставним садржајима омогућава студентима да у већој мери преузму одговорност за сопствени процес учења, што представља један од основних циљева наставе на другом нивоу високог образовања а да истовремено напредују и заврше формални систем образовања кроз још један ниво студија.

У ширем педагошком контексту, овакви резултати могу се довести у везу и са савременим концептом дигиталне педагогије, који подразумева интеграцију информационо-комуникационих технологија у наставни процес са циљем унапређења учења и подршке различитим стиливима и темпу учења студената. Дигитални наставни материјали, електронске платформе за размену наставних садржаја, као и различити облици онлајн комуникације између наставника и студената, представљају важан део савременог наставног окружења у високом образовању. Управо овакви облици дигиталне подршке омогућавају студентима флексибилнији приступ наставним садржајима, лакше управљање сопственим процесом учења и већу самосталност у организовању академских обавеза.

Посматрано у контексту стандарда обезбеђења квалитета, ови резултати могу се довести у везу са принципима дефинисаним у оквиру *Стандарда и смерница за обезбеђење квалитета у Европском простору високог образовања (ESG)*, посебно стандарда *ESG 1.3* који између осталог указује и на потребу да наставни процес буде организован тако да подржава различите стилове учења, омогућава студентима приступ различитим ресурсима за учење и подстиче њихову активну улогу у процесу стицања знања. Доступност наставних материјала у дигиталном формату управо доприноси овој оријентацији, јер студентима омогућава већу флексибилност у организацији учења и лакши приступ наставним садржајима. Истовремено, систематично праћење начина на који студенти користе наставне материјале и дигиталне ресурсе представља и важан елемент институционалног система управљања квалитетом, што је у складу и са стандардом *ESG 1.7 – управљање информацијама*. Резултати студентске евалуације у овом сегменту омогућавају Филозофском факултету да стекне јасан увид у то на који начин студенти користе наставне материјале и дигиталне ресурсе, као и у којој мери они доприносе квалитету процеса учења. Такви подаци представљају важну аналитичку основу за даље унапређење наставних пракси и развој нових облика дигиталне подршке настави.

Када се ови резултати упореде са резултатима студентске евалуације на основним академским студијама, уочава се сличан образац студентских процена, при чему су наставни материјали и на том нивоу студија били оцењени релативно високим

оценама. Међутим, у случају мастер академских студија уочљиво је да је процена дигиталне подршке наставном процесу нешто израженија. Ова разлика може се делимично објаснити специфичностима академског профила студената мастер студија. За разлику од студената основних академских студија, студенти мастер студија у већој мери показују академску самосталност и аутономију у процесу учења, те су склонији да наставне материјале користе као основу за самостално истраживање, анализу литературе и припрему сложенијих академских задатака за које се већ стекли одређена знања и вештине током основних академских студија. Поред тога, значајан проценат студената мастер студија истовремено је и професионално ангажован као што је већ наведено, што додатно повећава значај флексибилних и дигитално доступних и функционалних ресурса за учење.

Поред свега, не треба занемарити и то да студенти наставне материјале и дигиталне ресурсе углавном не доживљавају као замену за наставни процес, већ пре свега као његову допуну. У том смислу дигитални материјали представљају подршку настави, али не могу у потпуности заменити педагошку вредност непосредне интеракције и комуникације између наставника и студената. Управо комбинација структурисане наставе, доступних наставних материјала и могућности консултативног рада представља оптималан модел подршке учењу на мастер академским студијама.

У целини посматрано, резултати овог сегмента евалуације указују да су наставни материјали и дигитални ресурси на Факултету препознати као значајан елемент подршке процесу учења. Такође, ови налази потврђују да развој и унапређење дигиталних наставних ресурса представља важан правац даљег развоја наставне праксе, посебно у контексту савремених приступа високом образовању који наглашавају флексибилност учења, доступност знања и активну улогу студената у процесу стицања академских компетенција.

ОПШТА ПОДРШКА СТУДЕНТИМА И СИСТЕМ КВАЛИТЕТА

Посебан сегмент евалуације односио се на процену опште институционалне подршке студентима и функционисања система квалитета у контексту организације наставе и процеса студирања. Обухватао је питања која се односе на доступност информација релевантних за студијски процес, транспарентност академских правила, као и на начин комуникације између наставника, факултета и студената. Посебна пажња била је усмерена на процену у којој мери су студенти благовремено добијали јасне информације о наставним обавезама, организацији наставе, испитним активностима и начину оцењивања, али и другим академским питањима од интереса.

Резултати студентске евалуације указују да студенти мастер академских студија у великој мери препознају функционисање система информисања и институционалне подршке. Високе оцене које се односе на информисаност о начину оцењивања и транспарентност академских правила указују на релативно висок степен поверења студената у доступност релевантних информација као и у само функционисање институционалних механизма подршке. Такви налази упућују на то да студенти у значајној мери препознају улогу факултета у обезбеђивању основних услова за функционисање наставног процеса, као и значај транспарентне комуникације о академским правилима и обавезама.

Истовремено, квалитативни подаци добијени анализом отворених коментара студената пружају додатни увид у начин на који студенти доживљавају институционалну подршку током студирања. У појединим коментарима студенти истичу значај разумевања наставника и њихове спремности да изађу у сусрет студентима у специфичним околностима реализације наставе, што указује да студенти наставнике препознају као важан извор академске и институционалне подршке, као и сигурности. Неки коментари студената указују и на позитивне аспекте флексибилније организације наставе, посебно у погледу могућности самосталног рада и бољег усклађивања студијских обавеза са професионалним ангажманом. Овај налаз је посебно значајан у контексту мастер академских студија, јер студенти на овом нивоу студија често имају већу академску аутономију и у већој мери се ослањају на самосталну организацију учења и планирање академских обавеза.

Поред тога, у коментарима студената појављују се и осврти на организационе аспекте студијског процеса, пре свега у вези са динамиком испитних рокова и доступношћу испитне литературе. Поједини студенти указују да су испитни рокови у појединим периодима били реализовани у кратким временским интервалима, што је утицало на немогућност адекватне припреме испита и планирања академских обавеза. Такође се у неким коментарима наводе се и потешкоће у приступу литератури, што указује на значај обезбеђивања адекватних наставних извора и ресурса за учење. Важно је нагласити да овакви наводи не указују на системске недостатке у функционисању наставног процеса, већ пре свега на организационе изазове који су делимично били условљени специфичним околностима у којима се настава и испитни рокови реализовали.

Уз наведене организационе околности, потребно је имати у виду и шири институционални контекст у коме се наставни и испитни процес реализовао. У

посматраном периоду одлуке које су се односиле на организацију наставе и академских активности често су доношене на нивоу надлежних тела и институција изван саме високошколске установе, при чему су препоруке, тумачења и смернице у појединим ситуацијама пристизале у кратким временским интервалима и уз значајну динамику измена. Такве околности захтевале су од факултета, наставника и административних служби континуирано праћење нових информација, њихово тумачење и прилагођавање постојећих процедура у релативно кратким роковима.

Овакав институционални контекст у одређеној мери је утицао и на функционисање административних служби факултета, које су у датим условима често биле суочене са повећаним обимом послова, додатним административним захтевима и потребом за брзим прилагођавањем новим организационим оквирима. Истовремено, потребно је нагласити да су базичне службе факултета, упркос таквим околностима, настојале да благовремено објављују релевантне информације и обезбеде студентима што јаснија упутства у вези са организацијом наставе, испитних рокова и административних процедура. Са институционалног становишта, оваква ситуација указује на значај јасне координације и правовремене комуникације између различитих нивоа управљања системом високог образовања. Такође, она додатно наглашава важност развијених механизма унутрашњег управљања информацијама на нивоу високошколских установа, како би се у условима динамичних промена обезбедила што ефикаснија и транспарентнија комуникација са студентима и свим учесницима наставног процеса. Овај контекст додатно оснажује значај систематичног управљања информацијама и развијених комуникационих механизма унутар институције, што представља један од кључних елемената *Стандарда ESG 1.7*.

У оквирима *Стандарда и смерница за обезбеђење квалитета у Европском простору високог образовања (ESG)* добијени налази могли би се увезати са *Стандардом ESG 1.6 – ресурси за учење и подршка студентима*, који између осталог апострофира значај институционалне подршке студентима и доступности информација релевантних за процес учења. Истовремено, систематично прикупљање и анализа података о студентском искуству представљају важан елемент институционалног управљања квалитетом, односно *Стандардом ESG 1.7 – управљање информацијама*.

У том смислу, резултати студентске евалуације у овом сегменту имају значајну улогу у систему обезбеђења квалитета, јер омогућавају факултету да на основу студентских повратних информација континуирано унапређује начине информисања, комуникације и институционалне подршке студентима. Анализа показује да постоје стабилни механизми информисања и комуникације, али да истовремено постоји простор за даље унапређење транспарентности и координације информација, посебно у ситуацијама када се организација наставе и испитних активности одвија у динамичним и променљивим условима.

КВАЛИТАТИВНИ НАЛАЗИ - ОТВОРЕНИ КОМЕНТАРИ СТУДЕНАТА (О АСПЕКТИМА НАСТАВЕ КОЈИ НИСУ ОБУХВАЋЕНИ АНКЕТОМ)

Иако нису сви испитаници оставили коментаре у оквиру отворених питања, одговори који су прикупљени пружају значајан увид у исуство студената по питању наставе и испита у посматраном периоду. Анализом квалитативних података приступило се тематској категоризацији коментара, при чему је издвојено више области које се најчешће појављују у исказима студената мастер академских студија. Додатно, у поређењу са коментарима студената основних академских студија, одговори студената мастер студија у већој мери су усмерени на питања организације завршетка студија, усклађивања академских обавеза са професионалним ангажманима и индивидуалне стратегије учења, што је и очекивано имајући у виду специфичности овог нивоа студија. Посебно се издвајају следеће области:

- *Организација наставе и испитних рокова.* Као и код студената основних академских студија, значајан број коментара односи се на интензивнију динамику испитних рокова и краће временске интервали између појединих испита. Студенти мастер студија посебно наглашавају изазов припреме испита у ситуацији када су рокови били временски блиски један другом, што је код дела испитаника стварало осећај повећаног притиска и немогућност адекватног управљања расположивим временом. Овакав налаз указује на значај пажљивог планирања временске динамике испитних активности, посебно у ситуацијама када се академске обавезе реализују у скраћеним или измењеним организационим околностима, али указује и на организационе изазове који се могу јавити у условима измењене динамике академског календара. За разлику од студената основних студија, код студената мастер студија овај аспект се често доводи у везу са завршетком студија и професионалним плановима, па се у коментарима појављују и осврти на административне и организационе изазове у процесу пријаве и полагања испита, као и на потребу за благовременим завршетком студијских обавеза. Истовремено, део студената истиче као позитивну околност чињеницу да је, упркос специфичним условима, наставни процес настављен и да је омогућено окончање академских обавеза.

- *Континуитет наставе и квалитет учења.* У појединим коментарима студенти указују на изазове у одржавању континуитета наставе, посебно у делу који се односи на одсуство непосредног контакта са наставницима и класичне наставе у учионици. Студенти наглашавају да непосредна комуникација са наставником и динамика наставе уживо у значајној мери доприносе разумевању наставног градива и одржавању мотивације за учење. Ипак, у односу на студенте основних академских студија, код студената мастер студија чешће се наглашава и позитиван аспект самосталног рада и већег степена академске аутономије у организацији учења. Овај налаз је у складу са природом мастер студија, где се од студената очекује већи степен самосталности у раду, истраживању и критичком промишљању наставних садржаја.

- *Наставни материјали и дигитална подршка.* Слично као и код студената основних студија, и студенти мастер студија у својим коментарима посебно истичу значај доступности наставних материјала, презентација, дигиталних ресурса и комуникације путем онлајн платформи. Могућност приступа материјалима у било ком тренутку

препозната је као важна подршка процесу учења, посебно у условима када се настава реализује у измењеним организационим околностима.

У појединим коментарима студенти истичу да је флексибилност коју омогућава дигитално окружење допринела лакшем усклађивању академских обавеза са професионалним и личним активностима, што је карактеристично за значајан број студената мастер студија који су већ професионално ангажовани.

- *Мотивација, психолошки аспект и радне навике.* Једна од тема која се појављује у коментарима односи се на одржавање и стабилност мотивације и радне дисциплине у условима наставе која се делимично или у потпуности реализује уз посредовање дигиталних алата. Поједини студенти наводе да је у таквим околностима било потребно инвестирати већи напор у организацију учења и одржавање концентрације. Неки од њих истичу и здравствене проблеме и немогућност праћења наставе у таквом формату. Истовремено, део студената истиче и позитиван аспект оваквог начина рада, који се огледа у могућности самосталног планирања времена и већој флексибилности у извршавању академских обавеза, посебно код оних који већи део времена проведу на свом радном месту и немају могућност да непосредно присуствују настави колико би желели.

- *Комуникација и подршка наставника.* Једна од најчешће позитивно истицаних тема у коментарима односи се на доступност наставника и њихову спремност да комуницирају са студентима и у условима измењене организације наставе. Студенти често наглашавају разумевање наставника, њихову флексибилност и спремност да изађу у сусрет студентима у вези са роковима, консултацијама (редновно и навредно), и појашњењем наставних садржаја. Ови коментари у великој мери потврђују и квантитативне резултате анкете, у којима је управо доступност наставника оцењена највишим просечним оценама.

- *Оцењивање и академски стандарди.* У већини коментара студенти наводе да је систем оцењивања у целини функционисао коректно и у складу са академским стандардима. Истиче се да су критеријуми оцењивања у великој мери били јасно дефинисани, а наставници доступни за појашњење дилема и недоумица. Међутим, у појединим коментарима појављују се и осврти на могућу неуједначеност у примени критеријума на појединим предметима или на *ad hoc* измене у организацији испитних активности, што су студенти доживљавали као фактор несигурности. Иако овакви наводи нису доминантни, они представљају важан сигнал за даље унапређење транспарентности и уједначености праксе.

- *Социјална димензија и осећај заједништва.* У појединим коментарима студенти истичу и шири друштвени контекст у коме се наставни процес одвијао. Поред изазова који су произишавали из специфичних организационих околности, део студената указује на развој осећаја солидарности, међусобне подршке и јачање академске заједнице. Овај аспект посебно се издваја у коментарима који наглашавају значај комуникације и сарадње између наставника и студената у условима повећане неизвесности.

- *Негативни налази из отворених коментара студената.* Када је реч о критичким освртима студената, један део негативних коментара односи се на организационе аспекте наставног и испитног процеса у специфичним околностима у

којима је настава реализована. Студенти су најчешће указивали на временску концентрацију испитних рокова и кратак размак између појединих испита, што је код дела испитаника доводило до осећаја повећаног оптерећења и отежаног планирања припреме предиспитних и испитних обавеза. У појединим коментарима истакнут је и изазов одржавања континуитета у учењу и мотивације у условима наставе која се делимично или у потпуности реализује уз посредовање дигиталних платформи, при чему се посебно наглашава значај непосредне наставне интеракције у процесу разумевања сложенијих наставних садржаја. Део студената указује и на ограничења наставе реализоване у онлајн окружењу, пре свега у погледу динамике наставног рада, могућности дискусије и непосредног укључивања у наставне активности. У мањем броју коментара појављују се и осврти на потребу за већом уједначеношћу у примени појединих елемената система оцењивања и организације предиспитних обавеза на различитим предметима. Такви наводи, иако нису доминантни у укупној структури одговора, указују на значај континуираног унапређења транспарентности и доследности у примени академских правила и стандарда. Истовремено, поједини студенти истичу да је специфична организација наставе у посматраном периоду захтевала већи степен самосталности и саморегулације у учењу, што није код свих студената било подједнако лако оствариво. У целини посматрано, критички осврти студената превасходно се односе на организационе и динамичке аспекте наставе и испитних активности, док у мањој мери доводе у питање сам квалитет наставног рада.

У целини посматрано, квалитативни налази из отворених коментара студената мастер академских студија у великој мери потврђују резултате добијене квантитативном анализом анкете. Студенти препознају напоре наставника и институције да у специфичним организационим околностима обезбеде континуитет наставног процеса, доступност наставних материјала и академску подршку. Истовремено, коментари указују и на одређене организационе изазове, пре свега у погледу динамике испитних рокова, одржавања мотивације и ограничења наставе реализоване путем дигиталних платформи. Ови налази представљају важан извор информација за даље унапређење организације наставе, начина комуникације са студентима, оптимизацију и рационализацију динамике академских обавеза. Квалитативни подаци на тај начин допуњују квантитативне резултате анкете и омогућавају свеобухватније разумевање студентског искуства наставе у посматраном периоду.

SWOT АНАЛИЗА – СТУДЕНТСКА ЕВАЛУАЦИЈА НАСТАВЕ НА МАСТЕР АКАДЕМСКИМ СТУДИЈАМА

На основу квантитативне и квалитативне анализе резултата студентске евалуације наставе на мастер академским студијама извршена је SWOT анализа са циљем да се систематизују кључне предности постојеће наставне праксе, уочене слабости, као и потенцијалне могућности и ризици који могу утицати на даљи развој и унапређење наставног процеса. SWOT анализа заснива се на резултатима статистичке обраде података, анализи отворених коментара студената, и интерпретацији појединачних сегмената студентске евалуације, који су обухватили квалитет и организацију наставе, наставне методе и интеракцију, систем оцењивања, наставне материјале и институционалну подршку студентима.

Идентификовани елементи SWOT анализе приказани су у табели која следи.

SWOT анализа	
СНАГЕ	СЛАБОСТИ
<ul style="list-style-type: none"> - висок степен доступности наставника за консултације и академску подршку студентима - благовремена доступност наставних материјала и висок степен дигиталне подршке наставном процесу - висок ниво поверења студената у транспарентност, правичност и доследност система оцењивања - добро развијена комуникација између наставника и студената и присутност консултативних (редовних и ванредних) видова рада 	<ul style="list-style-type: none"> - умерене процене континуитета учења и мотивације студената у условима измењене организације наставе - перцепција да је укупни квалитет наставе у измењеним условима нижи у односу на наставу у редовним условима - повремене баријере и потешкоће у приступу литератури и наставним ресурсима - организациони изазови у одржавању стабилније динамике наставних и испитних активности
ПРИЛИКЕ	ОГРАНИЧЕЊА
<ul style="list-style-type: none"> - даљи развој дигиталних наставних ресурса и платформи као подршке процесу учења - унапређење интерактивних метода наставе и активнијег учешћа студената - даље унапређење доступности наставних материјала и приступачности академских извора - развој механизма систематичнијег управљања информацијама и комуникације са студентима 	<ul style="list-style-type: none"> - организационе околности и динамичне промене у ширем институционалном окружењу које могу утицати на стабилност наставног процеса и других процеса - временска оптерећеност наставника услед повећаног административног и организационог ангажмана - могућа неуједначеност у динамици испитних активности и доступности литературе - различит ниво дигиталних компетенција и приступа ресурсима код наставника и студената

На основу приказане SWOT анализе може се уочити да студенти мастер академских студија посебно позитивно вреднују доступност наставника, транспарентност и правичност система оцењивања, као и доступност наставних материјала и дигиталних ресурса који подржавају процес учења. Ови налази указују на релативно стабилан

систем академске подршке студентима и развијене механизме комуникације у наставном процесу.

Истовремено, уочене слабости односе се пре свега на изазове у очувању континуитета учења и стабилније динамике наставних и испитних активности у специфичним организационим околностима. Анализа такође указује на потенцијал за даље унапређење наставне праксе кроз развој интерактивних метода наставе, унапређење дигиталне подршке учењу и систематичније управљање информацијама релевантним за студенте.

Сагледавањем укупних резултата може се закључити да постоје значајни ресурси и потенцијали за даље унапређење наставног процеса на мастер академским студијама, при чему систематично праћење студентских искустава и анализа добијених података представљају важну основу за планирање мера унапређења квалитета наставе у складу са принципима Стандарда ESG 1.3 и ESG 1.7.

На основу резултата студентске евалуације и изведене SWOT анализе, Факултет је предузео низ мера усмерених на стабилизацију и унапређење наставног процеса.

ПРЕГЛЕД НАЈВАЖНИЈИХ МЕРА КОЈЕ СУ ПРЕДУЗЕТЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА АНКЕТА И ДРУГИХ ОБЛИКА ЕВАЛУАЦИЈЕ НАСТАВЕ

На основу анализе резултата студентске евалуације наставе на мастер академским студијама, као и других доступних извора информација (отворених коментара студената, непосредне комуникације са студентима и наставницима, као и детаљног разматрања функционисања наставног процеса у специфичним организационим условима), Филозофски факултет у Нишу предузео је више мера усмерених на стабилизацију и унапређење организације наставе и укупног академског процеса и на овом нивоу студија.

У процесу планирања и реализације наведених мера значајну улогу имали су и представници студената, који су током читавог периода активно учествовали у комуникацији са Управом факултета, указивали на конкретне изазове са којима се студенти сусрећу и предлагали могућа организациона решења која би допринела стабилизацији наставног процеса на свим нивоима студија. Оваква сарадња омогућила је да се поједине мере планирају и реализују у складу са реалним потребама студената, али и са институционалним могућностима факултета.

Полазећи од резултата евалуације и налаза приказаних у оквиру SWOT анализе, посебна пажња усмерена је на очување и даље унапређење позитивно оцењених аспеката наставног процеса, као што су доступност наставника за консултације, транспарентност система оцењивања и доступност наставних материјала и дигиталних ресурса за учење. Истовремено, настојало се да се у мери у којој је то могуће превазиђу организациони изазови који су се односили на континуитет наставних активности, динамику испитних рокова и доступност појединих наставних извора.

Организација наставе у наредном циклусу планирана је у сарадњи са департаментама, носиоцима студијских програма и представницима студената, са циљем обезбеђивања стабилније динамике наставних и испитних активности, а коначну одлуку донело је Наставно-научно веће. Посебна пажња посвећена је усклађивању наставних активности са специфичностима мастер академских студија, које карактерише мањи број студената на појединим предметима, већи степен индивидуалног и консултативног рада, као и значајан број студената који истовремено имају професионалне обавезе.

У циљу додатне подршке студентима мастер академских студија, Факултет је донео и одлуку да се студентима омогући продужење рока за завршетак студија за месец дана без обрачуна додатних трошкова студирања. Ова мера уведена је имајући у виду специфичне организационе околности у којима се наставни и испитни процес реализовао, као и чињеницу да значајан број студената мастер студија истовремено има и пословне обавезе. На овај начин настојало се да се студентима омогући стабилније планирање академских обавеза и несметан наставак студирања.

У складу са уоченим потребама студената, наставницима и сарадницима дате су инструкције да се настави са праксом благовременог постављања наставних материјала, обавештења и упутстава путем електронских платформи, уз посебну пажњу усмерену на јасно структурирање наставних садржаја и равномернију расподелу наставних и предиспитних обавеза. Пракса коришћења Google учионица и

других дигиталних ресурса задржана је као важан вид подршке настави и учењу, који је развијен током претходних периода и који се у студентској евалуацији показао као значајан ресурс за самостално учење и организацију академских обавеза.

Истовремено, унапређена је координација између Управе факултета, департмана и административних служби у погледу планирања динамике наставних и испитних активности, како би се у највећој могућој мери обезбедила стабилнија организација наставе у предстојећој академској години и избегла прекомерна временска концентрација испитних активности. Конкретна питања и изазови са којима се студенти сусрећу на појединим предметима разматрају се благовремено, у сарадњи са продеканом за наставу, Управом факултета, представницима студената и Центром за унапређење квалитета.

Наставници и сарадници подстакнути су да у већој мери примењују интерактивне методе наставе и приступе усмерене ка студентима, у складу са природом предмета и дефинисаним исходима учења. Посебан акценат стављен је на непосредну комуникацију са студентима кроз редовне и ванредне консултације, као и на подстицање активнијег учешћа студената у наставном процесу. Пажња је посвећена и јасном и благовременом саопштавању критеријума оцењивања, у складу са силабусима наставних предмета и предвиђеним исходима учења, како током уводних часова, тако и путем електронских платформи. Наставници су подстакнути да студентима пруже додатна појашњења у вези са испитним обавезама, начином провере знања и предиспитним активностима, што доприноси транспарентности и предвидивости академских захтева.

Резултати свеобухватне евалуације наставе показали су се као важан извор информација за даље унапређење наставног процеса. У том смислу, планирано је да се у наредном периоду настави са редовним спровођењем студентске евалуације наставе, као и да се размотре могућности примене додатних метода прикупљања података, попут фокус група и других квалитативних приступа, који могу омогућити дубље разумевање искустава студената по питању наставних и других активности на мастер академским студијама.

Налази добијени кроз SWOT анализу и анализу резултата студентске евалуације могу се разматрати и у контексту *Стандарда и смерница за обезбеђење квалитета у Европском простору високог образовања (ESG)*. Посебно се могу повезати са *Стандардом ESG 1.3*, који наглашава значај оријентисаности наставе, учења и оцењивања на студента, као и са *Стандардом ESG 1.7*, који се односи на систематично прикупљање, анализу и коришћење релевантних података у процесу управљања квалитетом. Резултати евалуације и закључци изведени кроз SWOT анализу представљају важну основу за идентификовање предности постојеће праксе, уочавање изазова у реализацији наставе и планирање мера усмерених на даље унапређење наставног процеса и институционалне подршке студентима на мастер академским студијама.

ЗАКЉУЧАК

Самовредновање квалитета наставе на мастер академским студијама у школској 2024/2025. години показује да је наставни процес у целини реализован реалтивно стабилно, уз очуван континуитет наставних активности, висок степен доступности наставника и развијену праксу коришћења наставних материјала и дигиталних ресурса. Значајно је што студенти мастер студија у великој мери препознају транспарентност и коректност система оцењивања, као и доступност наставника за консултације и академску подршку. Ови налази представљају важан показатељ стабилности наставног процеса и очувања академских стандарда у посматраном периоду.

Истовремено, резултати евалуације указују да су студенти мастер студија одређене изазове најчешће повезивали са интензивнијом динамиком испитних рокова и временским распоредом академских обавеза. Са педагошког аспекта посматрано, овакви налази делимично су и очекивани, имајући у виду специфичности мастер академских студија које подразумевају већи степен самосталности у учењу, истраживачки оријентисан рад и већу одговорност студената за организацију сопственог академског ангажовања. Поред тога, значајан број студената мастер студија истовремено је укључен у професионалне, односно пословне или друге ваннаставне активности, што додатно утиче на начин на који они доживљавају оптерећење и динамику академских обавеза.

Резултати евалуације, као и налази SWOT анализе, указују да студенти посебно вреднују доступност наставника, могућност редовних и ванредних консултација, јасно дефинисане критеријуме оцењивања и доступност наставних материјала. Управо ови елементи представљају кључне снаге наставног процеса и важну основу за даље унапређење квалитета наставе на мастер академским студијама. Уочени изазови указују на потребу за даљим унапређењем планирања динамике наставних и испитних активности, као и за јачањем интерактивних форми наставног рада и подршке учењу.

Посматрано у ширем оквиру система обезбеђења квалитета, налази овог извештаја могу се довести у везу са принципима дефинисаним у *Стандардима и смерницама за обезбеђење квалитета у Европском простору високог образовања (ESG)*, посебно *Стандардом ESG 1.3* (настава усмерена на студента и усклађеност наставних метода, исхода учења и начина оцењивања), као и са *Стандардом ESG 1.7* (систематично прикупљање, анализа и коришћење релевантних података у процесу управљања квалитетом). У том контексту, резултати евалуације студената и закључци изведени кроз SWOT анализу представљају важан аналитички алат и ресурс за планирање мера усмерених на даље унапређење наставног процеса и институционалне подршке студентима на мастер академским студијама.

Уколико се очувају снаге које су студенти јасно препознали, пре свега доступност наставника, доступност наставних материјала и транспарентност система оцењивања, и паралелно унапреди планирање академских активности, интерактивност наставе и равномернија динамика наставних и испитних обавеза, може се очекивати да се укупан квалитет наставе на мастер академским студијама у наредном циклусу додатно

стабилизује и унапреди. У том смислу, резултати студентске евалуације наставе добијају посебан значај јер омогућавају да се процес унапређења наставе заснива на систематично прикупљеним и анализираним подацима о искуству студената у наставном процесу. Самим тим, евалуација наставе не остаје на нивоу формалне процедуре, већ се потврђује као важан инструмент институционалног система обезбеђења квалитета и релевантан извор информација за планирање даљих мера унапређења наставног процеса.

Сагледано у целини, налази SWOT анализе и резултати студентске евалуације указују да кључне снаге наставног процеса на мастер академским студијама представљају доступност наставника, стабилност система оцењивања и развијена пракса дигиталне подршке учењу, док уочени изазови пре свега упућују на потребу за унапређењем динамике наставних и испитних активности и јачањем интерактивних облика наставног рада. Управо у том правцу усмеравају се и даље активности институције у оквиру континуираног циклуса праћења и унапређења квалитета наставе.

Извештај саставила

Проф. др Драгана Јовановић
(продекан за наставу)